

Mutasd meg, hogyan tanulsz!

A kooperatív tanulás előnyei

Kompetenciaterület:

Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

5. évfolyam

Programcsomag:

Én és a világ

A modul szerzője: Nahalka István

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	10-11 évesek
Ajánlott időkeret	3 × 45 perc
A modul közvetlen célja	A tanulással kapcsolatos alapvető elképzelések továbbformálása elsősorban a szociális tanulás, a kooperatív tanulás elfogadása, helyes értelmezése érdekében
A modul témái, tartalma	<p>Témák: Pszichikus működésünk, személyiségünk: tanulás</p> <p>Tartalom: Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése. A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben. Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban. Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására. Ellenérvek gyűjtése az ellenvélemények cáfolására. Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi stb. témáról. Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétel. Események, történetek elbeszélése emlékezetből, élőszóban. Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.</p>
Megelőző tapasztalat	Nem szükséges.
Ajánlott továbbhaladási irány	A későbbi tanulási folyamatban időnként visszatérni az e modulban megtanultakra, illusztrációkat keresni. Beszámoló írása és közkinccsé tétele (az osztályban vagy akár tágabb közösségben is) „tanulási élményekről”. Egy bármilyen tantárgyban lezajlott tanulási folyamat részletes elemzése a tanultak alapján.
A kompetenciafejlesztés fókuszai	<p>Önismerettel összefüggő kompetenciák: önbizalom, énkép, önszabályozás</p> <p>A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: információkezelés, több szempontú megközelítés</p> <p>Társas készségek: kommunikációs készségek, együttműködés, kreativitás</p>
Kapcsolódási pontok	<p>A NAT-hoz, tantárgyakhoz: Ember és társadalom (azonban a tanulás feladatának átfogó jellege miatt minden műveltségterülethez kapcsolódik)</p> <p>Modulokhoz: Együtt vagy egymással?; Együtt az osztály (1. évfolyam), A mi osztályunk, a mi iskolánk; Együttélési szabályok otthon és az iskolában; Mikor tanulsz, hogyan tanulsz? (2. évfolyam), A barátság (5. évfolyam)</p>
Támogató rendszer	<p>A kooperatív munka jelentőségével, módszereivel kapcsolatban elsősorban a következő forrásokat ajánljuk (a téma e modulon túlmutató jelentősége miatt a szokásosnál többet és teljes műveket):</p> <p>Slavin, R. E.: <i>Using Student Team Learning</i>. Baltimore, The Johns Hopkins University, 1986. Fordítása</p>

	<p>megtalálható a Humanisztikus Kooperatív Tanulás programjának belső kiadványában, a <i>Kapcsolatban</i>, az 1995-ös évfolyam októberi számától az 1996-os évfolyam októberi számáig 6 részletben, elérhető a http://www.hkt2000.hu/kpk/kpk.html honlapon.</p> <p>Huber, G. L.: Kooperatív tanulás. Elméleti és gyakorlati kihívás a pedagógiai pszichológia számára. Eredeti leközlöhely: <i>Zeitschrift für Entwicklungspsychologie und Pädagogische Psychologie</i>, 4 (1987), 340–362. Megtalálható az Interneten a http://www.hkt2000.hu/kpk/kpk.html honlapon.</p> <p>Vastagh Z. (Szerk.): <i>Kooperatív pedagógiai stratégiák az iskolában III. Az együttműködés kiemelt szerepe a produktív tanulási folyamatban</i>. Pécs, JPTE Tanárképző Intézete, 1999. Elérhető az Interneten a http://mek.oszk.hu/01800/01813/01813.pdf honlapon.</p> <p>Knausz I.: <i>A tanítás mestersége. Egyetemi jegyzet</i>. (Ebben „A kooperatív tanulás” c. fejezet). Elérhető az Interneten, a http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/pedagog/modszer/tanitas/tanitas.htm honlapon.</p> <p>Benda J.: A kooperatív pedagógia szocializációs sikerei és lehetőségei Magyarországon I. <i>Új Pedagógiai Szemle</i>, 2002. szeptember. Elérhető az Interneten a http://www.oki.hu/cikk.php?kod=2002-09-ta-Benda-Kooperativ.html#null honlapon.</p> <p>Kagan, S.: <i>Kooperatív tanulás</i>. Bp., Önkönet, 2001.</p>
--	--

Bevezető gondolatok

A tanulás tanulása természetesen a közoktatás egész folyamatának kiemelkedő feladata. A szociális kompetencia fejlesztését szolgáló oktatási programcsomagban több alkalommal szerepel, természetesen elsősorban a szociális kompetencia fejlesztésével összefüggésben. Ez azt jelenti, hogy a tanulás tanulásának azon összetevőit hangsúlyozzuk ezekben a modulokban, amelyek a tanulás szociális jellegével, a kooperatív tanulási módok elsajátításával, ezek értelmezésével és jelentőségük tudatosításával kapcsolatos.

A leginkább elterjedt elképzelések szerint a tanulás nem közösségi tevékenység, a leginkább egyedül, individuális módon gyakorolható. A legtöbb ember nehezen képzei el, hogy miképpen lehet csoportban, egymásra hatva, ahogyan ők mondanák: egymást zavarva tanulni. Tudnunk kell, hogy a mai helyzetben (a programcsomag írásakor) az iskolai tanulók többsége is ugyanígy gondolkodik (és rendszeresen megkérdezik egy-egy csoportmunka befejezése után, hogy akkor most mit kell tanulni). Ma még a gyerekek egy viszonylag nagy része számára a tanulás bizonyos szövegeknek (a szövegekben foglalt ismereteknek) rögzítését, memóriába vésését jelenti, amelyben a társaknak legfeljebb annyi szerepük lehet, hogy kikérdezik a leckét. Ez a helyzet reményeink szerint a későbbiekben változni fog, azonban az iskolának mindig lesz olyan feladata, hogy a kooperatív tanulás értékeit megláttassa a gyerekekkel, illetve annak technikáit elsajátíttassa velük.

A tanulás tanulása, és azon belül a tanulás szociális mozzanatainak megismerése, a kooperatív tanulás elsajátítása természetesen már az 5. évfolyamot megelőzően is zajlik, ha az iskolában valóban van ilyen tudatos tevékenység. Ez azonban egy ideális állapot, s a mai helyzetben

egyáltalán nem lehetünk biztosak benne, hogy 5. osztályra már egy gazdag szociális tanulással kapcsolatos tapasztalatrendszerrel és tudással érkeznek a gyerekek. A megelőző négy iskolaévben a tanulók valamilyen mértékben szerezhettek tapasztalatokat e téren, formálódhatott a tanulás szociális jellegével kapcsolatos tudásuk, de úgy véljük, nem állunk messze az igazságtól, ha feltételezzük, hogy a tanulócsoporthoz lesznek olyanok, akik a tanulás „legitim”, hasznos és eredményes módjának tartják a kooperativitást, és lesznek olyanok, akik ettől elzárkóznak, legalábbis a tanulás szempontjából. Általában a kooperatív tevékenységek tekintetében valószínűleg sokkal kisebb „ellenállással” kell számolnunk, a gyerekek többsége 5. osztályban szívesen dolgozik párban és csoportban, azonban annak elfogadása, hogy ez a tevékenység valóban tanulás, már valószínűleg csak egy részüket jellemzi. A gyerekek különböző szinteken állhatnak annak elfogadásában, hogy a páros munka és a csoportmunka is a tanulás egyik formája, sőt, alapvető, számos esetben nem helyettesíthető, jó szervezés esetén rendkívül hatékony formája. Ez egyben az alapja az ebben a modulban érvényesítendő differenciálásnak is.

A gyerekek egy része esetében tehát fogalmi váltásra van szükség, annak minden rekvizitumával (ami természetesen 3 órában megtehető). A fogalmi váltás folyamatában alapvető jelentősége van annak, hogy a tanulók megfogalmazzák jelenlegi, átalakítandó elképzeléseiket. El kell érniük tehát, hogy a gyerekek minél egyértelműbben fogalmazzák meg, hogy mit tartanak tanulásnak, a saját jelenlegi életükben milyen tevékenységeket tekintenek annak. E nélkül nem lehet elérni, hogy akik még eddig nem tették, most belássák, hogy a tanulás egy sokkal szélesebben értelmezhető tevékenység, mint azt gondolták. Az itteni I. tevékenység, vagyis a bevezetés, bemelegítés éppen ezt a célt szolgálja majd. A második lépés annak elérése, hogy a fogalmi váltáson még át nem esett gyerekek megérezzék, megtapasztalják, hogy eredeti elképzelésük nem mindenben állja meg a helyét, azzal problémák merülnek fel. Ez általában nem könnyű feladat, mert a gyerekek nagy találékonysággal magyarázzák meg azokat a jelenségeket is meglévő elképzeléseikkel, amelyek számunkra ellentmondanak ezen elképzeléseknek. Megkönnyíti a helyzetünket, hogy az iskolaévek alatt a tanulók már szerezhettek tapasztalatokat arról, hogy egyébként nehéz tanulási folyamatokban, amikor egyedül tanulással nem sokra mentek volna, hasznos segítséget jelentett a kooperativitás. Az is könnyebbé teszi a feladatot, hogy az osztályban bizonyára vannak olyan tanulók, akiket már nem kell meggyőzni az együtt tanulás értelméről, ők komoly segítséget jelenthetnek. Ha sikerült megfogalmaztatni a gyerekekkel, hogy mit gondolnak most a tanulásról, s ha sikerült kétségeket ébreszteni bennük ezen elképzeléseik használhatóságával, megfelelő voltával kapcsolatban, akkor a harmadik lépés az új elképzelés megismerése. Ez sem nehéz feladat itt, hiszen kooperatív munkaformákban valamilyen tapasztalatokat szereztek már a gyerekek, tudják, mit jelent csoportokban vagy párosan dolgozni, tanulni. Ezért inkább a tudatosítás a feladat, hogy tudniillik a már korábban is gyakorolt kooperatív munkaformák alkalmazása során mi is történt, hogyan lehet együtt tanulni. Itt azt akarjuk megtanítani a gyerekeknek, hogy miképpen tudják használni az együtt tanulás módszereit, ha nincs közvetlen pedagógus irányítás, vagyis hogyan alkalmazhatják a kooperatív munkaformákat házi feladatok megoldásánál, tanórán kívüli tanulás során, vagy ha csak egyszerűen az életben úgy adódik, hogy valamire fel kell készülniük (pl. vizsgára), vagy meg kell oldaniuk valamilyen problémát, ami ismeretszerzést igényel.

Értékelés: Lásd a részletes tevékenységleírás P/7 pontját.

A modul mellékletei

Tanári mellékletek

- P1 – Útmutató (I./a)
- P2 – Útmutató (I./b)
- P3 – Útmutató (II./a)
- P4 – Útmutató (II./b)
- P5 – Útmutató (II./c)
- P6 – Útmutató (II./d)
- P7 – Útmutató (III./a)

Diákmellékletek

- D1 – Együttműködési feladat
- D2 – Együttműködési feladat
- D3 – Együttműködési feladat
- D4 – Együttműködési feladat
- D5 – Együttműködési feladat
- D6 – Együttműködési feladat